

LAURA SILBER

Un primer ministre, un amic, un màrtir

Fa dues setmanes, a Belgrad, vaig entrar a la sala d'estar de Zoran Djindjic i em vaig asseure al sofà. Ell era allà, l'home que, per primera vegada, havia estat elegit democràticament primer ministre a Sèrbia, xarrant, amb un telèfon a la mà i el comandament a distància a l'altra. Se'm fa difícil, ara, de creure que se n'haja anat, que haja estat abatut a tirs a la seua oficina.

Aquell dia, Zoran havia deixat les crosques que duia al costat d'una pila de llibres a la tauleta auxiliar; crec que *Bush at War*, de Bob Woodward, era al damunt de tots.

Tots tres ja érem amics quan encara ningú de fora de Sèrbia no coneixia Zoran, l'home que algun dia esdevindria el líder del seu país i enviaria el seu gran enemic, Slobodan Milosevic, al Tribunal Penal Internacional de l'Haia.

Va ser una llarga nit: vam beure vi i, sobretot, vam estar conversant, discutint sobre l'alerta de seguretat americana, el codi taronja, l'Iraq, Sèrbia i el món com a fantasmagoria: així era Zoran Djindjic, moltes coses alhora. I així era com governava Sèrbia: dirigint, impulsant plans i fent grans esforços per dur aquell país desfet cap a la modernitat.

Vam parlar d'un assassinat frustrat que li havien intentat fer uns dies abans —un camió va envestir el cotxe on viatjava Djindjic—. Semblava que no l'havia afectat. Li vaig dir que estava preocupada per la manera tan fàcil com havia entrat jo mateixa a casa seua. Per mitjà d'una trucada, va reforçar la seguretat. Pense que es creia més intel·ligent que els enemics. Ell i la dona, Ruzica, semblava que no tenien por de res. El coratge que mostraven em va donar una lliçó d'humilitat.

El seu assassinat és una tragèdia per a Sèrbia i una lliçó per als Estats Units. Quan ell i els col·legues reformadors van derrocar el règim de Milosevic l'any 2000, van heretar-ne el sistema de seguretat, un sistema edificat pel mariscal Tito a l'estil soviètic. Amb l'administració de Milosevic, i en uns anys de guerra i de

declivi econòmic, aquesta força havia esdevingut una amalgama, un refugi dels paramilitars i del crim organitzat.

Si Zoran i els seus van poder destituir Milosevic i enviar-lo als tribunals, va ser perquè també els serveis secrets estaven desil·lusionats amb l'home fort dels serbis. Però, tot i això, malgrat que ell va marxar, van continuar impertorbables i intocables.

Això és el que pot passar cada vegada que Amèrica prove d'eliminar algun despot perillós —de la manera com va fer-ho amb Milosevic, o tal com està intentant enderrocar Saddam Hussein—. Ni tan sols una ocupació posterior del país per les tropes americanes canviarà les coses, a curt termini. Un règim que s'haja desenvolupat autàrquicament, aïllat, com ara l'Iraq, Sèrbia o Corea del Nord, no mor quan en mor l'home fort. L'aparell de seguretat de tot el país esdevé una heura que lluita per sobreviure.

El Govern reformista no era prou fort per desmantellar aquell sistema. De fet, quan Zoran va arribar al poder al 2001, en un principi va optar per coexistir, amb dificultats, amb les forces de seguretat. Zoran sabia, però, que el crim organitzat i els oficials de seguretat corruptes eren l'obstacle més gran amb què topava la reforma. Al llarg dels darrers mesos, Zoran preparava un enfrontament final amb les forces especials que renegaven del nou sistema i els tirans de la policia sèrbia.

Aquests homes havien fet vessar sang a Bòsnia, Kosovo, Croàcia, els carrers de Belgrad i fora de les fronteres; ara dominen el tràfic de drogues, de prostitutes i d'immigrants de tots els Balcans. El primer ministre sabia que l'amenaçaven de matar-lo, però em deia sempre que deixaria que s'eliminaren els uns als altres i que, els que quedaren, els enviaria a l'Haia. El seu assassinat torna a recordar al poble serbi que els qui cometeren els crims contra croats, musulmans bosnians i kosovesos han vingut ara a fer encara més estralls a casa nostra. I aquests

homes no podien admetre de cap manera que Zoran els arrabassara el control de Sèrbia.

Fa dues setmanes li vaig preguntar quan enviaria Sèrbia els altres criminals de guerra al banc dels acusats a l'Haia —especialment Ratko Mladic, el general serbobosnià—. Em va contestar que encara era difícil, i que ningú no gosava arrestar-los. Però tenia planejat enviar-hi de seguida tres oficials de l'exèrcit acusats d'uns crims a Vukovar (Croàcia).

A Zoran Djindjic, el món li agradava. Em va contar que va conèixer Fidel Castro a la cerimònia que va oferir el nou president del Brasil, Luiz Inácio *Lula* da Silva, quan va jurar el càrrec. Castro li va dir que l'imaginava més alt —Iugoslàvia és una potència del bàsquet—. “També ho fa la tècnica, no sols l'alçada”, li contestà Zoran.

Castro digué: “Em pensava que a vostè només li agradaven els americans.”

“No, també m'agraden els cubans”, contestà Zoran, traient-se un cigar de la butxaca.

Castro se'l mirà, rigué i va dir que aquell cigar no valia res. Aquesta mateixa nit va enviar a Zoran una capsa de bons cigars cubans a l'hotel.

Potser era l'únic home capaç de fer bromes a Fidel Castro i alhora guanyar-se l'aprovació de la Casa Blanca, amb l'esperança que forjara una nova Sèrbia. No hi ha dubte que l'home que el va matar era el nexa d'unió entre els nacionalistes durs i els criminals que l'odiaven perquè volia posar-los pals a les rodes. Esperaven que, amb aquestes bales, Sèrbia es col·lapsaria i no continuaria col·laborant amb l'Haia, i que el següent president electe no seria tan valent ni tan intel·ligent com Zoran Djindjic.

Malauradament, crec que tenien raó.

*Consellera política de l'Open Society
Institute i coautora de
'Yugoslavia: death of a Nation'
© The New York Times — EL TEMPS
Traducció: Maite Insa*